

פניני הרמה

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלקינו נתן לנו. (א. כה.), ברש"י מהספרי יהושע וכל אמרו כן, והרמב"ן הקשה וכי לא היה להם להאמין לעשרה יותר מלשנים, ותירץ דכיון שהקב"ה אמר הארץ הטובה ושני הצדיקים ג"כ אמרו כן היה להם להאמין לשנים ולהבין שהאחרים ממורך לב אמרו מה שאמרו, ע"כ, והוא פלא, דמאחר שידעו שהקב"ה אמר כן מה צריך עוד לשני הצדיקים ואמירתם? ונראה ביאור הענין דודאי היה להם בקבלה מאבותיהם ומדברי מרע"ה הבטחת הקב"ה להביאם לארץ הטובה, ובע"כ גם העשרה הודו בזה, אלא שפלפלו והוציאו הדברים מפשוטם והמציאו איזה טעם שאין הדברים נוהגים כעת [ובספורנו איתא בפירוש הפסוק בשנאת ה' אותנו, שהמרגלים אמרו שבתור עונש על שעבדו עבו"ז יהיו נמסרים בידי האמוריים], ובדואי מחוייבים לשמוע לדברי גדולי ישראל גם אם אומרים שאינם כפשוטם, אולם כל זה כשאין צדיקים שמפרשים הדברים כפשוטם, אבל כל זמן שיש עוד שני צדיקים שאומרים שדברי תורה הם כפשוטם וכקבלתם מדור דור בלי שום פלפולים וסברות מחודשות אליהם יש לשמוע וצריכים לדעת שהאחרים ממורך לב ונגיעות מסלפים דברי אלקים חיים.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "בעידנא דלא עסיק בה"

[מתוך ספר בית אב שיחות - נאמר בשנת תש"נ לפ"ק. מאמר זה הוא הכנה לימי הנופש, ובפרט ליבן תורה' אשר אמרו ז"ל שאם מתנהג כהוגן, הבריות אומרים עליו אשרי רבו שלימדו תורה, והאחריות עליו להתנהג כראוי בכל מקום ובכל מצב]

הקב"ה בעצמו דכתיב ויאמר ה' על עזכם את תורת וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין בתורה

בגמרא נדרים (דף פא.): "דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו

תחלה", ובר"ן שם (ד"ה דבר) בשם הר"י דודאי עסקו בתורה אלא שלא היתה התורה חשובה בעיניהם לברך עליה וכו' עיי"ש.

כבר נזכרת התמיה מהו גודל חטא זה שלא ברכו תחילה לתורה לגרום לחורבן הבית, וגם באמת מה היה איכפת להם לברך לפני לימודם, גם הקשו האמרינן שהיה החורבן משום ג' עבירות ע"ז ג"ע ושפ"ד, ואיך נאמר כאן משום שלא ברכו, וע"ז ראיתי תירוץ - דומני בשם הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל - כי באמת כיון שלא למדו תורה הרי אמרו בגמרא סוטה (דף כא.) כי תורה מגינה ומצלי, מגיגי מן הפורענות ומצלי מן החטא, ולמה תורתם לא הצילים מחטאותיהם אלה, ע"ז נאמר כאן משום שלא ברכו, ועדיין צ"ב מה תלוי זה בזה, ולמה לא ברכו.

והנראה בזה, להבין מהו ענין "לא הלכו בה", ומאי שנא לא הלכו מלא שמעו, כדמקשינן בגמרא, י"ל עפ"י מה דאיתא בסוף נדה כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא אל תיקרי הליכות עולם לו אלא הלכות עולם, מה פירוש "אל תיקרי", הרי נאמר הליכות ולא הלכות? נראה עפ"י ש"כ במקרא הזה בחבקוק [הפטורה ב' דשבועות]: "עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוים ויתפצצו הררי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו", וכבר מבואר בהעמק דבר (ויקרא כו. ג.) מה שכ' ויתר גוים, כי אכן מצוותיהם של ישראל קובעות הליכות עולם, ועליהם העולם קיים, ובלי מצוותיהם ותורתם של ישראל נאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה לג. כה.), אבל מצוותיהם של עכו"ם גם מצוות שנצטוו בהם, ראה הקב"ה שאין הגוים מקיימים אותם ויתר להם שגם מצוות שנצטוו בהם לא יהיה להם שייכות בהליכות עולם.

הרי מדבר הפסוק במציאות העולם, ההרים והגבעות, וכל הליכות עולם כולו, תלויים בהלכות תורתם של ישראל, ואכן מדובר כאן בברית תורה יומם ולילה שבהם חוקות שמים וארץ תלויים יומם ולילה, מוכח מזה שיש מציאות של תורה כל היום וכל הלילה, והוא שלא די מה שמקיימים מצוות בשעתם ותורה בעידנא דעסיק ביה, אלא גם בהליכות עולם בשעה שאדם מישראל עוסק בישובו של עולם ועסקי העולם הזה הנצרכים, גם אז צריך להתנהג לפי שהתורה מלמדת אותם

להתנהג, גם אז צריך שימלך בדעתו מהו רצון התורה, שמעו בקולי, הוא האיש שאמנם מקיים המצוות בשעתם ולומד בעתו אבל בהשקפת והנהגת העולם דעתו כדעת הגויים סביבתו, ובשקולים של טבע עולם הזה, יש בני אדם מקיימים שמעו בקולי, אבל לא הלכו בה, אלא הליכותיהם כהליכות עמי הארץ, רק מי שכל הכרעותיו ותהלוכות הם בחשבון אחד מה יותר טוב ויותר תועלת לחיי התורה, הוא מקיים והלכו בה.

ואכן זכיתי לראות רבותי גדולי הדור באמת, במה היה ניכר גדלותם, הלא בשיחות חולין שלהם ובהנהגתם יום יום בעניני עולם והשקפתם על מאורעות העולם, מה שלא נמצא היום בעוה"ר, גם היום יש שוקדים בתורה, גם היום יש עוסקים ומקיימים מצוות כראוי, אבל לדאבונו בעניני והשקפת העולם הם חושבים שוקלים ומכריעים כדעת הרחוב ועפ"י השפעות הבלברים בעתונים...

אכן בזה היה ניכר גדלותם של רבותינו, שבכל פניותיהם שהיו פונים ובכל הכרעותיהם שהיו מכריעים, הכל היה עצמות התורה וחשבון אחד של תורה בלי שום שים לב לזולת זה, וכמו שאמר לי מרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל פעם, בכל חיי היו הכרעותי עפ"י הכלל הנאמר ב'סידור' "ותלמוד תורה כנגד כולם", שכל הכרעה תהא לפי אבן הבוחן מה יותר מועיל לת"ת, ואכן זהו צדיק יסוד עולם, שחשבונות העולם שלו הם בכח צדקות והלכות התורה, צדיק זה הוא בחינת יסוד עולם ועליו העולם עומד, משא"כ מי שאינו בבחינה זו אפשר הוא אמנם צדיק, אבל אין לו שייכות ליסוד עולם.

והוא שאמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה, הוא הדרך שיבור לו האדם כלשון המשנה, מבורר כאן בדרך הליכה של אדם בכל עניניו, והוא פי' שיחשב שאם ילך בדרך זו יפסיד מצוה ח"ו ובדרך אחר ירויח, כך יכריע עניניו כמו כן מה שירויח אם יעשה העבירה, אבל לעומת זה יכריע אצלו ההפסד של העבירה, הוא דרך חיים לאדם.

וזה ביאור הגמרא שתורה מגינה ומצלי בעידנא דלא עסיק בה ג"כ, משום שאמנם המצוה אחרי שנעשית לא שייכת, אבל תורה, לימודה של תורה צריך להשפיע על האדם שמחשבתו תהיה "תורה'דיג", וכל מה שיעשה גם בתהלוכות עולם

יהיה מדוד בגדר הלכה של תורה, וכגדר ראה מעשה ונזכר הלכה כמשנ"ת, א"כ גם בעידנא דלא עסיק בה מגינה, כי גם אז מקושר לחשבון של תורה וכל מעשיו בחינת תורה, וכמש"כ הרמב"ם בהלכות דיעות (ריש פ"ו) כשם שהחכם ניכר בחכמתו כן ניכר בכל מעשיו במאכלו ובמשקו בהליכתו ובמו"מ ניכר הת"ח, פי' ניכר שכל שיקוליו עפ"י התורה.

והוא הוא שאמר הקב"ה "לא הילכו בה", אמנם למדו תורה וקיימו מצוות אבל לא הילכו בה, בחינת הליכות עולם.

[ודבר זה רק הקב"ה יכול לדעת, כי לעיני הבריות אפשר נראה שעושה הכל עפ"י התורה, וכדרכם של בני אדם בימינו שעושים מה שלבם חפץ והשקפתם עפ"י דעת הרחוב, אלא שמחפשים להם ראיות מן התורה כנוח להם, עושים התורה קרדום לחפור בו, אבל לא כן ראינו אצל רבותינו, אלא שבאמת בנו כל השקפתם עפ"י התורה, והתורה לבד היא שחייבה דעתם, ודרך זה סתום ונסתר, ורק הקב"ה יכול להעיד ע"ז].

ובכן כיון שתורתם לא היתה בבחינת הליכה, אלא בחינת שמעו בקולי, ע"כ לא היתה התורה מגינה ומצלי בשעה שעסקו בהליכות עולם ולא נצלו אז מן החטאים של ג' עבירות שע"י זה חרב הבית.

ונבין בזה עומק דברי הגמרא שקראו לזה "לא ברכו בתורה תחלה", עפ"י מה דאיתא בגמרא ברכות (דף יא:): שלש ברכות הן, לעסוק בדברי תורה, והערב נא, ואשר בחר בנו, ושם בגמרא זו האחרונה היא המעולה שבברכות והלכך צריך למימרא כולהו, אשר לכאורה הגמרא פלא, אם זו היא המעולה שבברכות א"כ יאמר רק הברכה השלישית, ומה טעם הוא זה דהלכך צריך למימר לכולהו?

ואכן נבין מהו המעולה שבברכה זו, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, היינו שהברכה ראשונה מדברת מעסק התורה והשניה מערבות התורה והבקשה שכל ישראל ילמדו תורה לשמה, היינו אהבת וחשקת התורה, ומה מוסיפה הברכה השלישית, אכן היא מדברת מבחירת כלל ישראל מבין האומות - וכדאיתא ברש"י (שם ד"ה וזו) שיש בה שכר התורה וישראל - היינו שמדובר בזה מהוית העולם ואומות בכלל.

ונבין זה עפ"י מה דאיתא בשם הבית הלוי זצ"ל על מאמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כשאתם עולים

אתם עולים למעלה מכולם ואם אתם יורדים אתם יורדים למטה מכולם (כתובות דף טו:), וכבר הקשו מה אשריכם יש בזה כשיורדים יורדים למטה מכולם? ואמר הגרי"ד זצ"ל שיש לחקור את מציאות כלל ישראל, האם הוא כמציאות שאר האומות אלא שיש להם התוספת של תורה, או שאינם כלל דומים לשאר האומות כי מציאותם מציאות אחרת של תורה, והנפק"מ אם יעזבו ישראל את התורה, לפי אופן הראשון שהתורה תוספת, אם כן בלי תורה הם כשאר האומות, אבל לפי האופן השני שעצם מציאותם הוא בכח התורה, אם כן בלי תורה אין להם קיום ומציאות ואינם מגיעים לדרגת שאר האומות, וודאי הדרגה השניה חשובה יותר כי זוהי הבחירה של ישראל אשר בחר בנו מכל עם, והסימן שכשיורדים יורדים למטה מכולם, וע"כ נאמר בזה אשריכם שבזה נכרת מעלתם של ישראל בבחירתם.

נמצא אומר שבכלל בחירת ישראל הוא עצם מציאות האומה הישראלית שאינה שוה לשאר האומות בעצמות מציאות קיומם ובעצם חיותם והווייתם, לא הרי מציאות תולדותם כשאר אומות העולם, אלא נפרדים מהם והם מציאות אחרת, הליכות העולם שלהם משונים וחשבונות הווייתם לפי מציאות והשקפת התורה הוא גדר הילכו בה, הליכות עולם לו וזוהי עיקר חשיבותה של תורה, אבל לא יתכן להגיע לדרגה זו לחשוב ולשקול הכל עפ"י הליכות התורה, אלא ת"ח שלמד ושקד בתורה, ושהתורה היא חיותו ומציאותו, והוא דאיתא בגמרא כיון שברכה זו הוא המעולה של הברכות המעידה על מדרגת התורה וישראל, צריך ע"כ להקדים לזה עסק ואהבת התורה, והוא שסיימה בגמרא הילכך, כיון שכן, צריך למימר כולהו, והוא נפלא.

והוא שאמרו ז"ל שלא ברכו בתורה תחלה, לא אמרו ברכה זו, כי לא היתה התורה חשובה בעיניהם בבחינה זו [אפשר אמרו בפה, אבל לא ירדו לעמקה של ברכה זו], אמנם למדו תורה וקיימו מצוות אבל לא היתה תורתם נכרת בשאר תהלוכותיהם ולא היתה התורה ציר שהכל סובב עליה, וזה גרם להם שלא הגינה והצילה בעידנא דלא עסיק בה.

ובעוה"ר, דייקא בזה גם דור עיקבתא דמשיחא לקוי, ועלינו לתקן הדבר "למימרא לכולהו",

ולזכות לדעת תורה בכל תהלוכותינו, וכמו שאמרו מי שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו (ברכות דף לג.), מדובר כאן בדיעה של תורה, והוא נכלל במה שמנתה תורה המסעות עפ"י ה' יחנו ויסעו, ההליכה והחניה הכל עפ"י ה', ובזה זכינו לבסוף להכנס לארץ ישראל, כי הוא ארץ אשר עיני ה' מראשית השנה עד אחרית השנה, כל תהלוכותיה הם עפ"י חשבון התורה לבד, והוא התנא דבי

אליהו כל השונה הלכות בכל יום הם הליכות של כל יום ויום, הליכות עולם לו, והוא הדרך אשר יבור לו האדם כדאיתא באבות, וכמשנ"ת.

כמה נחוץ לזכור כל זה ביותר בבין הזמנים ובעתות נופש, שהם בבחינת עידנא דלא עסיק בה, בכל זאת להיות כל הלך המחשבה ותהלוכות החיים בחשבון של תורה, ורק אז ניכר הת"ח האמיתי, ואז התורה מצילה ומגינה.

פניני הרמה

גליון ר"ד – עניני תשעה באב

* * * *

מפניני רבינו:

❖ **תשעה באב הנדחה:** ...וכן הוא בט' באב שחל בשבת והוא פלא, והרי היום קרה זה והוא הוא יום צרה ומה זה שייך למחר? ...וזה גופא צריך התבוננות, שעוצם צרת חורבן בית מקדשנו נדחה מחמת קדושת שבת ורשאי לעלות על שולחנו כסעודת שלמה בשעתו כדאיתא בגמרא (תענית דף כט:)? והנראה בזה, הנה ידוע מש"כ בספרים כי כן תקנו הקדמונים שפרשת בלק תוקדם כל פעם לי"ז בתמוז, כיון שבה נאמרה עיקר אמונת המשיח, וכמש"כ הרמב"ם **בהלכות מלכים** (פי"א ה"א) שנלמד מקראי דרך ככב מיעקב וקם שבט וכו' אראנו ולא עתה, ויש מקום להתבונן ולדעת שורש וגדר אמונת משיח צדקנו ומהות אבלות ביהמ"ק. הנה הרמב"ם מנה י"ג עיקרים, **ובעל העיקרים** מנה רק שלשה, והם יחוד ד', תורה מן השמים, ושכר ועונש, ובאמת גם בהרמב"ם הם אותם שלשה עיקרים אלא שפירטם לפרטים, ועיי"ש החילוק, רק שהרמב"ם מנה ביאת המשיח ותחיה"מ גם כן בין העיקרים. **והחתם סופר בתשובה** (יו"ד סימן שנו) כתב להצדיק את בעל העיקרים כי לא יתכן בשום אופן שביאת המשיח יהיה מן העיקרים שאם יפול היסוד יפול הבנין וכי חלילה אילו היתה גזרה מלפניו ית' לבלתי לגאלנו - כעשרת השבטים לחד מ"ד - כלום עיי"ז נפטרים מקיום התורה והמצוה ועבדות השי"ת הן דיני דאורייתא והן דיני רבנן הלא הכל חובה עלינו עכ"פ, גם אלולי היינו מובטחים במשיח, אלא שיש חיוב אמונה להאמין בכיאתו כיון שכך כתוב בתורה ובנביאים, והמסתפק בזה כופר בתורה כמש"כ הרמב"ם בהלכות מלכים, אבל אי אפשר שיהיה יסוד חיוב הדת תלוי בזה ...וכיון שכן, הדבר ברור שגם אחר חורבן ביהמ"ק משועבדים אנו לקיום התורה והמצוה מה שנוכל לקיים, ואפשר שזהו גופא מלמדנו מה שאבלות החורבן נדחה מפני קדושת שבת גם לכבדו ולהתענג בו בשלמות, כבסעודת שלמה, וכאילו לא נחרב ביהמ"ק ללמד בא כי לא נגרע דבר מחיובי התורה כלל.

(מתוך ספר בית אב שיחות - בין המצרים מאמר "בין המצרים")

❖ **החורבן - צפייה לבית המקדש:** ...ונתעוררתי כעת בכיזור הגמרא קידושין (דף לא:): שרבי אבהו ביקש מבנו ר' אבימי שיתן לו כוס מים, ועד שהביא לו נרדם ר' אבהו, והוי קאים אבימי וגחין עלה עד שיתעורר ובין כך דרש דרוש במזמור לאסף, ופירש"י הדרוש מה דאיתא

במדרש קינה לאסף מבעי ליה, אלא שאלולי שהקב"ה כילה חמתו בעצים ואבנים של ביהמ"ק, לא נשתייר שריד ופליט לישראל ע"כ מזמור לאסף. וכבר תמה במהרש"א מה ענין דרש זה דייקא בשעה שהיה גחין על אביו וכוס מים בידו? ואולי י"ל דר' אבימי רצה לקיים כיבוד אב, והוא ע"י שיתן לאביו כוס מים שביקש ואביו ישתה, והנה נרדם מה יעשה, נמנע ממנו לקיים כיבוד אב בפועל, ובכל זה גם לא הלך לו אלא היה גחין על אביו שיתעורר ומצפה לקיום כיבוד אב, הרי היה לו עכשיו שעה ראויה להתבונן בגודל מצות כיבוד אב וענינה, והיה עומד כך עם כוס מים ומקיים הצפיה וההבנה וההשגה של כיבוד אב, והיה לו בזה תועלת כי אלולא זאת ואביו היה שותה הכוס היתה נגמרת המצוה ולא היה מתבונן בהשגתה כלל, וע"כ שמח על הצפיה הזאת, ובזה הבין המזמור, כי ע"י שכילה חמתו של הקב"ה בחורבן הבית ונמצאים בגלות ניתן אפשרות להתבונן בגודל ענין ביהמ"ק והעבודה בה, ועל השגה זו נאמר המזמור.

(מתוך ספר בית אב שיחות - בין המצרים מאמר "השגת ארץ ישראל")

❖ **גלות רוחני: בסוף איכה (ה. כ.)** "למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים", מה ביאורה של שאלת הנביא בזה, הלא ידוע על מה אבדה הארץ, וכל מגילת איכה מלאה מזה, ואיך סיים המגילה בשאלה 'למה? וגם על אריכות הגלות לא שייך לשאול למה, כי ודאי לאורך הזמן ישנו חשבון כעונש הגלות גופא, והיה לו לשאול כמו בתהילים עד אנה תשכחני, אבל שאלת למה נראה כוונה אחרת בזה, כי אין הנביא שואל על גלותנו מארצנו ופזורם של ישראל וצרות הגלות, ד' ברחמיו יגאלנו, אלא עיקר שאלתו על ה'לנצח', על ענין גלות התורה שהיא בחינת נצח כידוע, למה גם ענין הנוגע לנצחיות נענשנו ככה, תעזבנו לאורך ימים, כדאיתא בגמרא (קידושין דף לט:): איזה עולם שכולו ארוך הוא עולם הבא, שגם בעניני עוה"ב נענשנו רח"ל שאין לבנו פתוח לתורה, ושאינן אנו יכולים לעבדו ית' כראוי, ועי"ז גם יחסר לנו בעוה"ב, הוא ששואל הנביא על חלק זה הגלות, למה, אם כי מאוס מאסתנו וכו', אבל השיבנו ונשובה אליך ד' בתורה ובעבודת ד' כמקדם.

(מתוך ספר בית אב שיחות - בין המצרים מאמר "קץ הימין")

❖ **התביעה על כלל ישראל: בישעיה (א. ג.)** "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן", אין לומר חלילה שישראל הם למטה ממדרגת שור וחמור, אלא הענין כי תכלית כל נברא לפי השגתו, וכן האנשים גם מישראל נבדלים זה מזה בהשגת תכליתם. וכתוב בספרים הקדושים כי כל אדם יש לו איזה ציורים והשגות מה שהוא לדעתו שלמות האדם בתורה ובעבודה, ועד כמה שהשגתו מגיעה באמת, כן יש בכח נפשו להשלים עצמו וזהו חיובו ופקודתו, כי ההשגות בזה לפי מה שהוא אדם. וע"כ השור השגתו לדעת קונהו, מיהו בעליו. החמור אפילו להשגה זו לא מגיע, אלא לדעת אבוס בעליו לבד. והם מגיעים לתכליתם הפעוט בזה. אבל ישראל השגתם עצומה לפי נשמותיהם, יש שהוא ידיעה לבד, ויש שבכחו התבוננות יתרה, ועל זה אמר שלא הגיעו לתכליתם ישראל - הפשוטים - לא ידע, עמי - הנבחרים - לא התבונן.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א פרשת דברים)

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "מישרים תשפטו"

[מתוך ספר בית אב שיחות – נאמר בשנת תשל"ז לפ"ק]

והוא דאיתא במדרש איכה (פתיחה, כד) כשנחרב הבית והיה הקב"ה בוכה, בא מטטרו"ן וא"ל אתה לא תבכה, א"ל הקב"ה אם אין אתה מניח לי לבכות עכשיו אכנס למקום שאין לך רשות לכנס ואבכה, הה"ד ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה. הענין, אם הקב"ה כביכול בוכה בעוה"ז, הכל בוכים עמו וכולם קרובים לאבל, כי ההסתר פנים נראה על חורבן ביהמ"ק וגלות השכינה. אבל יש מצב של ולא תשמעוה, שהבריונים משכחים גלות השכינה ומעמידים פנים כאלו כבר נתקן העולם ושמחים על משבתנו, ובמקום דרכי ציון אבלות, הלולא וחינגא, אז נסתר ההסתר פנים אבל מתקיים במסתרים תבכה נפשי, אזי השכינה מיללת ובוכה כביכול במקום נסתר, והוא צער כפול ובכיה יתרה.

ואפשר הוא מה שאמרו ז"ל בשלהי מכות, דכשראו שועל יוצא מבית קדשי קדשים היו חכמים בוכים ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מקום שנאמר והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הולכים בו ולא נבכה, אמר להם ומשום כך אני מצחק וכו', אמנם כשרואים את החורבן וישנה לבכיה והאבל גלוי, יש גם תקוה לישועה קרובה ור"ע מצחק. אבל במצב של הסתר אסתיר, אולי גם ר"ע היה בוכה.

הנה כתוב בפרשת וילך: "וחרה אפי ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאווהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים". וכבר עמדו בזה המפרשים להבין פסוקים אלה, כלום מאחר שהתוודו לומר כי אין אלקי בקרבי למה יענשו יותר בהסתרה נוספת?

והנה מתוך דברי הכלי יקר עמדתי על הבנת הפרשה, שפירש "כי אמר אין אלקי בקרבי" היא אמירה גרידא מן השפה ולחוץ ולבם בל עמם. מעמידים פנים כאלו מקיימים מצוות, מזכירים שם שמים אבל הלב עדיין מלא במחשבות עבודה זרה, וכמו שכתב אח"כ כי פנה אל אלהים אחרים, עדיין הפניה להם קיימת ואין פניה אלא בלב. הלב מושרש ונמשך אחרי המינות ויחד עם זה רוצים להזכיר שם שמים גם כן. על זה בא העונש של

בגמרא חולין (דף פט.): "אמר רבי יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון", מימרא זו מפליאה, וכי יעלה על הדעת שלא ידבר אדם דברי תורה? ונראה שהמכוון כאן לדברי תורה מסויימים שהם נקראים "דברי תורה של עולם הזה" - וכמו שאמרו על אומנתו של אדם בעוה"ז. כי ודאי עיקר עסקו של אדם הוא עסק דברי תורה, הם דברי תורה של עוה"ב הנצחיים שלמענם נוצר עסק התורה והלכותיה שהם קדמו לעולם ובהם נחקקו שמים וארץ והם תכלית כל הבריאה. אבל יש דברי תורה שנוקקים להם רק מחמת המצב הירוד בעוה"ז, הן שאודותם אמר התנא (אבות פ"ב מ"ד) הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורס. היא מלחמתה של תורה נגד הדעות הכוזבות, דברי תורה אלו מוטב היה שלא היינו נזקקים להם, להתווכח עם האפיקורסים. ואולי ימצא מי שיחשוב לאחוז אומנות השתיקה בדברי תורה אלה, על זה בא רבי יצחק להורות מדרשת פסוק זה, האומנם אלם, אבל צדק תדברון, מישרים תשפטו בני אדם.

ונראה שאע"פ שבתשעה באב אסור לדבר דברי תורה, משום פקודי ה' משמחי לב, אבל דברי תורה אלה שייכים לדברים המותרים, כי מצערים הדברים והוא דאבון לב שהגענו לזה, והלואי ויעשו כולם אגודה אחת ותמלא הארץ דעה את ד' ונוכל לעסוק בדברי תורה המשמחים לב.

ואמנם אוי לנו שחיים אנו במצב של הסתר פנים, וגרוע מזה, כמש"כ ואנוכי הסתר אסתיר פני, הסתר כפול. ואמשול לזה משל, לאב רחמן שכלוא בבית האסורים ובוכה על מצבו האומלל והוא רואה את בניו ובני ביתו שבורים גם כן, אלו ואלו בוכים, יש לו קצת נחמה בזה שיודע שלא ישכחוהו ומצפים לחרותו, אבל מה נורא מצבו של האב כשרואה שהבנים יצרו להם צורה בדויה של האב ורוקדים וצוהלים בפניה, וכמה צער גורמים להאב הכלוא כשרואה שמתנחמים בחוץ ולא שמים אליו לב עוד, והוא במסתרים תבכה נפשו. כזה הוא צערא דשכינתא במצב שגם ההסתר פנים מוסתר ואין איש שם על לב.

והסתר אסתיר, שעוד לא יראה צער השכינה בגלוי, אבל באמת זו גלות כפולה, ומתקיים במסתרים תבכה נפשי. וכתב עוד הכלי יקר כי הרעה שבזה היא שהתוכחה כמעט מן הנמנע, מאחר שלפנים מעמידים כמתוודים ומי יעמוד לאשר בלב.

הלא זהו ממש המצב בו אנו נתונים, לא משכו ידיהם מהעבודה זרה כלל, ואדרבה הציונות והכפירה הולכת וגוברת ונכבשים הלבבות יותר למינות זו דמשכי, ויחד עם זה מעיזים להזכיר שם שמים ולהעמיד פנים כמקיימים מצוות ורוקדים ושמחים בפולחן מזויף זה. שומו שמים על זאת! איך מפארים מה שרשעים מזכירים שם שמים, שם קודש שנזדעזע העולם בהזכרתו, והם מכנים את זה 'קידוש השם', ולעומתם הנביא צווח, רשע מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך. אין לך חילול ד' גדול מזה. עולם הפוך ראיתי, הדבקים בד' ותורתו יומם וליילה מכונים מחללי שם, ואותם הרשעים שמועלים בקודש נקראים מקדשים... זהו מצב של הסתר אסתיר.

ונראה מה שכתוב בהפטורה (ישעיה א. יג.) "חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה", ויעוין שם בפירוש הגר"א שהם נעצרים ממלאכת שבת לפנים ולהנאת עצמם ולתועלת העבו"ז שלהם, והשי"ת יראה ללבב ואומר כביכול לא אוכל און ועצרה, חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, כי הוא היותר גרוע לפני הקב"ה עד שאינו יכול לסובלו. זוהי גרוע מעבריינות בעלמא, כי הרי זה חילול שמו ית'.

ועה"פ מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי (ישעיה א. יב.), איתא שם בגר"א ב' חצרות זו לפנים מזו, גם שעוסקים בתורה בנגלה ובנסתר, עד כדי כך תתכן ההטעה. ומה פלא, כבר הזהיר דוד המלך, כיון שהלך סופו לעמוד וסופו לישיב במושב לצים.

מכף רגל ועד ראש, פי' הגר"א מפשרטי העם ועד הראשים, הכל נמשכים אחרי הטעות. ובספר הק' של מוהר"י ספורטא זצ"ל - שהיה מגדולי הלוחמים נגד הש"ץ בשעתו - כתב כי סימן היה לו על השקר כי הגדולים היו נשמעים ונמשכים אחרי הקטנים, ואפשר הוא גם המכוון בפסוק זה מכף רגל ועד ראש. ומה טובים היו הימים הראשונים כשהיה עוד מרן מבריסק זצ"ל בתוכו, וזכורני כשראש הממשלה שלהם הראשון רצה לבא אליו לבקרו והוא סירב, והלה כבר עמד במכונה לפני ביתו, ומרן זצ"ל לא נתן לו לפסוח על מפתן ביתו הקדוש, כמה קידוש שם שמים היה אז, וכמה נתחזקה אז האמונה האמיתית.

ומהי סוף כל סוף העצה שנוכל לחזק את עצמנו? אומרים אנו בסליחות בראותי כל עיר על תלה בנויה

ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתייה", מהי "עיר האלקים", כבר אמרו חז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, זהו עולמו של הקב"ה. מהי ההלכה שכוונו לה חז"ל במימרא זו? בודאי אין עצה אלא לקיים פנו לכם צפונה, כדאיתא במדרש הצפינו עצמכם בתורה, צו בעהאלטען זיך ממש בתורה. מה נעשה ובעוזה"ר לתוככי אהלי תורה פרשו לצוד הדגים בתוך מימיהם אשר גם וגדולים, ככתוב ותופשי התורה לא ידעוני (ירמיה ב. ח.), כיצד נבצר עצמנו ע"י התורה שלא יוכלו לנו, נראה שזה רמזו לנו חז"ל שנעסוק בזו ההלכה שהיא עולמו של הקב"ה, אשר בה חוף מבטחים.

ואפשר לבאר על פי מה שאמרו בגמרא (סוף נדה): "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח שהוא בן עוה"ב, דכתיב הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות". הפסוק הזה הוא בחבקוק (ג. ו.), וכן נאמר שם: "עמד וימודד ארץ ויתר גוים ויתפוצצו הרי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו", וכבר נתבאר בגמרא בבא קמא (דף לח.) שהפסוק הזה נדרש שראה הקב"ה שאין אומות העולם נזהרים בז' מצוות שלהם, ויתר גוים התירם להם. וביאר הנצי"ב (העמק דבר ויקרא כו. ג.) מה ענין הפסוק הזה לזאת הדרשה, כי באמת העולם נוסד ומתנהג לפי התורה והמצוה של ישראל שהם החוקים בהם נתקקו שמים וארץ, בהתרשלות קיום התורה מתמוטטים סדרי העולם, ובהתקיימם מסתדר העולם. ובתחלה גם ז' מצוות בני נח היו בגדר זה, אלא שהקב"ה היה מודד ארץ, וראה שהם לא מקיימים אותם ויש סכנה לקיום העולם עי"ז, ע"כ התיר להם, שלא יהיה עוד למצוותיהם שייכות להוויות העולם והופקעו מהיות קשורים להעולם. ואמנם הוא שנאמר כאן הליכות עולם לו, התורה והמצוה הן הנה הלכות עולם, שהם קובעים ההליכות עולם.

וי"ל שזו היתה כוונת התנא דבי אליהו, כי השונה הלכות בכל יום, מי שיוודע שהוויות ימי הליכות עולם נמדד לפי ההלכות שלומדים, וממילא יש להשקיף על הוויות עניני העולם אך ורק מנקודת ראות ההלכה של תורה, אין לראותם הליכות עולם אלא הלכות. ודאי מי שעוסק בתורה, ובהשקפת עניני העולם וכלל ישראל הוא ניזון מן העיתונים, מדעות אנשים בני תורה ומהם הוא מושפע, לא יתכן לו לכוון להאמת. רק מי שמצפין את עצמו לגמרי בתורה, שהשקפתו על עניני הכלל והעולם הוא על פי ההלכה הברורה ויקוב הדין את ההור, וכמש"כ בחבקוק שם "ויתפוצצו הררי עד ושחו גבעות עולם", אע"פ שנראים ונדמים הדברים במציאות להיפך, כאלו בהשתתפות עם הרשעים והכופרים נוושע, וכאלו בעזרתם תהיה הצלת היהדות, אם התורה אוסרת להשתתף עמם אפילו לדבר מצוה לא יתכן שתצא טובה

מזה, אלא להיפך, וגם הושבענו בג' שבועות וכהנה נצטוינו האיך יתנהג כלל ישראל בגולה בחינת צאי לך בעקבי הצאן, כל הידיעות האלו יועילו רק למי שמשוכנע שהתורה היא הקובעת עניני העולם וכל זולת זה הוא טעות וכסות עינים, הסתר פנים, וההליכה עפ"י ההלכה הברורה היא טובתם של ישראל.

והוא שכווננו חז"ל הק' אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, לימוד תורה בדרך זו - הדבוק בדרך הלכה - הליכה זו הוא יוכל לעמוד בנסיונות ולא יתפעל ממראית העין ולא ישל להמשך אחר רוח הרחוב. ואפשר בכיוון קראו לזה ד' אמות, כי מבואר בפוסקים כי ד' אמות הוא שטח האדם היחידי, שיהיה האדם כל כך משוכנע מאמת זו, עד שאפילו שיהיה יחיד נגד כל העולם, הוא מעבר לזה לבדו, לא יסור מן האמת, לא יתפעל מרשעי עולם, אז יעמוד כחומה בצורה ביום ידובר ויראה האמת.

וברור שאנו נמצאים בעיצומו של הגלות והחורבן, ממש כמו בימי חורבן הבית בכתוב במגילת איכה, אלא שהוא בבחינת ההסתר אסתיר. כתוב אם תאכלנה נשים פרים, ודאי אכילת בשר הבנים ר"ל הוא עגמת נפש, כשרואים אמהות מחמת תאוות עוה"ז מנתקים בניהם מתלמוד תורה, בני נעורים שנפשם חפצה בתורה מושכים אותם מבית המדרש בשביל הרווחת בצע בסף. ובחורים טחון נשאו, בעץ כשלו בעוה"ר, מקיימים בנפשנו נביא לחמנו, לחם הלוקסוס שרודפים אחר זה ומקריבים חיי נפש עבור חתיכת עץ של רהיטי פאר. נשים בציון ענו,

ואם יקראו לזה גיוס בנות, או ח"ו עושים ברצון להסיר גדרי צניעות כבודה בת מלך, האיך זה אותו העינוי אלא הוא בהסתר, ועל כן על כל זה בכיה אין בציון. שרים בידם נתלו, על שניתן להם פרוסת החזקה מן הערב רב ידיהם קשורים מלמחות, וזקנים משער שבתו, זקני הדור שהיו צריכים לגדור גדר ולעמוד בשער ולהוכיח את העם, שבתו, ומאי נפק"מ אם משביתים אותם בכח או שמרצון והתרשלות נמנעים מעשות המוטל עליהם. ויהרג במקדש ד' כהן ונביא, בתוככי ביהמ"ד מבוזים ומוכים אנשי אמת מפני שמעזיזים לקיים מש"כ צדק תדברון ומישרים תשפטו.

וכיון שמכנים את הטוב רע ואת הרע טוב, הדברים בבחינת הסתר אסתיר, ונמנעת התוכחה, כמו שהבאנו מהכלי יקר, ועל זה אנו מתפללים שתנתן פתחון פה למיחלים לך - מאחר שנתקנה בקשה כזו, אמר מרן מבריסק זצ"ל - סימן הוא שיש מצב של נטילת פתחון פה.

ועכ"פ נחזק את עצמנו ונזכור את האמת כפי שנראה לנו לפי השקפת התורה וההלכה הברורה, כי הוא לבד הנכון והדרך ישכון בו אור, ואז נראה במו עינינו גודל החורבן ונבכה בצער השכינה על חורבן בית מקדשנו ונטילת כבוד מבית חיינו, ויקוים בנו כל המתאבל על ירושלם זוכה ורואה בשמחתה, במהרה דידן.

צאתכם לשלום!

ברכת צאתכם לשלום לכל חברי קהלתנו הק' ולכל בית ישראל, לרגל נסיעתם לימי הנופש

נ.ב. עקב ימי בן הזמנים ועקב טירדות זמן אלול, גליון הפנימי לא יצא לאור עד לתקופת המועדים הבעל"ט

המערכת

ישיבה הרמה והכולל-לונדון יצ"ו

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלזינגער שליט"א

שר וגדול נפל בישראל

ביחד עם כל בית ישראל העטופים באבל על
 סילוקו של האי גאון וצדיק פאה"ד ציס"ע
 תפארת ישראל אשר כל ימיו קיבץ וריבץ
 פעלים לתורה וליראה מרן הגאון הגדול
רבי יצחק טובי' ווייס זצוק"ל
 גאב"ד העדה החרדית בירושלים עיה"ק ת"ו

אשר במשך שנים רבות הרביץ תורה ויראה והאציל מהודו בישיבתו
 הק' ועמד לימין קדשו של להבחלה ידו וריעו כאח לו עטרת ראשו
 מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א בהעמדת תלמידים הגונים וביניהם
 גדולי ומרביצי תורה שליט"א אשר היו קשורים אליו בלוי"נ כל השנים

ובשנים האחרונות עלה ונתעלה לכהן פאר כאיש על העדה בראש מערכות
 ישראל כממלא מקומם וממשיך דרכם של רבותינו רועי ישראל מרנן ורבנן
 שומרי החומות זצוק"ל לעמוד על משמר גחלת ישראל שלא תכבה, לחזק את
 חומת ההתבדלות וחומת החינוך הטהור ע"ד אבותינו ורבותינו הק' מוסדי
 דור ודור.

על כן ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה וכל
 בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'

רבנן ותלמידיהון